

Altaylı Özemir, Birsen - Füsün Ataseven (2021). "Yazar Çevirmen İlişkisinde "Diyaloji": Oğuz Atay ve Sevin Seydi". *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (ASOBİD)*. S. 9, s. 147-168.

YAZAR ÇEVİRMEN İLİŞKİSİNDE "DİYALOJİ": OĞUZ ATAY VE SEVİN SEYDİ¹

DIALOGIC RELATIONSHIP BETWEEN THE AUTHOR AND THE
TRANSLATOR: OĞUZ ATAY AND SEVIN SEYDI

Doktora Öğr. Birsen ALTAYLI ÖZEMİR*
Yıldız Teknik Üniversitesi
baltayliozemir@gmail.com

Prof. Dr. Füsün ATASEVEN*
Yıldız Teknik Üniversitesi
fusunataseven@gmail.com

Öz

Çevribilimde yazar ve çevirmen arasındaki ilişki sıkça ele alınan konulardan biridir. Kaynak ve erek metin arasındaki iktidar ilişkisi ile yazar ve çevirmen arasındaki otoritenin tartışılmasına post yapısalcı yaklaşımlar yazarın ölümünü ilan ederek son verse de metinlerarası ilişkilerle kaynak metnin varlığı sorgulansa da yazar ve çevirmen ilişkisi edebiyat çevirilerinde incelemeye açık alanlardan biridir. Makalenin amacı bir çevirmenin kaynak metnin yazım aşamasında yazar ile birlikte yakın arkadaşlık ilişkisinde,

¹ Bu çalışma Prof. Dr. Füsün ATASEVEN danışmanlığında hazırlanmakta olan "Türk Yazın Dizgesinde "Tutunamayan" Post Modern Oğuz Atay'ın Çevirisinin Okuruyla Olan İlişkisi: Yazarın Metinlerarasılığı Çevirmenin Etnografik Özelliklerinin Araştırılması" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

* ORCID: orcid.org/0000-0001-6717-3908

* ORCID: orcid.org/0000-0003-4204-7600

aynı odada yazarın yanında gerçekleştirdiği çeviri sürecinin sonuçlarını araştırmak ve yazar ile çevirmen arasındaki ilişkinin ve çevirmenin görünürlüğünü etkileyen bu yapının kavramsal olarak metinlerarasılık olarak tanımlanıp tanımlanamayacağını araştırmaktır. Bu makalede Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar* romanının *The Disconnected* adı ile Sevin Seydi tarafından İngilizce'ye çevrilmesinde, çevirmen-yazar ilişkisinin Çeviribilim ve Metinlerarasılık alanları çerçevesinde Rus Edebiyat Eleştirmeni Mihail Bahtin'i Diyaloji/Söyleşim kuramı temel oluşturmaktadır. Bahtin'in tanımlarıyla bakıldığında Sevin Seydi çevirmen olarak Oğuz Atay'ın sözcelerinin anlamını bulan kişi konumundadır. Atay'ın Sevin Seydi'yi hayatındaki en iyi dinleyici olarak görmesi ve ona duyduğu sevgiyi anlatırken bunu vurgulaması Atay'ın da sözcelerini en iyi anlayan/anlaması gereken kişinin çevirmen olarak Sevin Seydi olduğuna inandığına işaret etmektedir. Böylece *Tutunamayanlar*'ın İngilizce çevirisi yazarın sadece romanını ve kahramanlarını değil, kendini, kendi varlığını çevirmene aktarma onunla diyalog kurma aracına dönüştüğü sonucuna varılabilir. Sonuç olarak Oğuz Atay ve Sevin Seydi arasındaki yazar ve çevirmen ilişkisi diyalojik olup dolayısıyla bu ilişki metinlerarası bir ilişki olarak kabul edilebilir ve çevirmenin görünürlüğünde bu metinlerarası ilişki etkili olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Metinlerarasılık, çeviribilim, çevirmenin görünürlüğü, Bakhtin, diyaloji.

Abstract

Tutunamayanlar, written by Oguz Atay in 1968-1969 and first published in 1971-1972 as two volumes, is a significant example of a dialogic novel in the history of Turkish literature with its rich intertextuality. *Tutunamayanlar* was first translated into English by Sevin Seydi simultaneously while the Turkish book was being written. The English translation of the book, *The Disconnected*, was published in 2017, in London by Olric Publishing. The current article investigates the outcome of this translation process in which the author and the translator were in a close friendship. The methodology of this study was built on an interdisciplinary framework combining intertextuality and translation studies by looking at the relationship between translator and author. This relationship also has led to the translator's visibility which is an important area of research in Translation

Studies. Atay and Seydi was in the same house during the translation process, sharing their ideas and their feelings with each other. The article aims to define the main feature of this relationship between the translator and the author as intertextuality, by using the Russian literary theorist Mikhail Bakhtin's concept of dialogism. The purpose of this article is analysing a rare translation process in which the author and the translator worked under the same roof, producing their outputs simultaneously. So, this article focuses on the translation which is materialized through a triple dialogue between text, writer and translator. In this study we used an interdisciplinary framework by combining intertextuality and translation studies by looking at the relationship between translator and author.

Keywords: Intertextuality, translation studies, dialogy, Bakhtin, translator's visibility.

Giriş

Oğuz Atay'ın metinlerarasılıkta en zengin roman örneklerinden biri kabul edilen *Tutunamayanlar* romanının İngilizce çevirisi 2017 yılında yayımlandı. Kitabın çevirmeni ve aynı zamanda yazarın yakın arkadaşı konumunda olan Sevin Seydi, Oğuz Atay'ın dünya edebiyatında İngilizce olarak yerini alması için uzun yıllar süren çabasının sonunda çevirisini yayınlamış oldu.

Romanın İngilizce çevirisi, yazar Oğuz Atay ve Sevin Seydi'nin birlikte buldukları *The Disconnected* adı ile Londra'da, romanın hayali kahramanlarından biri olan ve çevirmen tarafından kurulan Olric Yayınevinde Anglosakson dünyaya küçük bir adım attı. İngilizce kitap sadece 200 adet baskı ile sınırlı sayıda okuyucuya sunuldu; ancak edebiyat ve çeviribilim çalışmaları açısından çevirmenin konumunu anlamada önemli bir adım olduğu söylenebilir.

Bu makalenin amacı Sevin Seydi'nin İngilizce çevirisinin yayımlanmasına kadar geçen zorlu süreçte verdiği mücadelesinin arka planını incelemek, böylece çevirmen ve yazar arasındaki metinlerarasılık ilişkisinin bu süreçteki etkisini göstermektir. Metinlerarası yaklaşımlardan Rus

Edebiyat Eleştirmeni Mihail Bahtin'in Diyaloji/Söyleşim kuramı çerçevesinde yazar Oğuz Atay ve Çevirmen Sevin Seydi'nin metinlerarası ilişkisi analiz edilirken, çevirmenin görünürlüğünde yazar ve çevirmen arasındaki metinlerarası ilişkinin etkisi de örneklerle gösterilmeye çalışılmıştır.

Bahtin'e göre "hiçbir sözce (ifade, utterance) yalnızca söyleyene bağlı değildir ve söyleyenle dinleyen arasındaki karşılıklı etkileşimde anlam bulur" (Aktulum, 2014: 24). Bahtin'in bu ifadesi dinleyici, okuyucu ve çevirmenin önemini vurgulama çerçevesinde makalenin temel parametrelerinden biridir. Çünkü *Tutunamayanlar* romanının İngilizce çevirisinde çeviriden çok kimin çevirdiğinin incelenmesi önemli görünmektedir çünkü yazar ve çevirmenin kaynak metnin yazılırken İngilizce çevirisini de üretmeleri, çeviribilim için çevirmenin konumu açısından önem taşımaktadır.

Yazar Oğuz Atay ile çevirmen Sevin Seydi'nin arasındaki ilişki *The Disconnected*'in editör Mauris Witby tarafından yazılan giriş yazısında yakın arkadaş, (close friend) olarak tanımlansa da Oğuz Atay Sevin Seydi'nin kendi hayatındaki yerini yazdığı *Günlük*'te kendini anlatabileceği tek kişi olarak nitelendirerek tanımlamıştır. Oğuz Atay'ın kurduğu iletişim ve etkileşimle kendini anlatmayı seçmiş olduğu kişi/çevirmenin Sevin Seydi olduğu izlenimini yaratmaktadır. Bahtin'in ifade ettiği gibi hiçbir sözce yalnızca söyleyene bağlı değil ve söyleyenle dinleyen arasındaki karşılıklı etkileşimde anlam bulmaktadır.

Yazar Oğuz Atay ve çevirmen Sevin Seydi arasındaki ilişkinin çeviri sürecine etkisini incelemeye iten bir diğer farklılık da yazar ve çevirmen arasında yakın ilişki olmasının yanı sıra, çevirmenin romanın yazıldığı sırada yazarla birlikte aynı mekanı paylaşmasıdır. İlk çevirinin neredeyse eş anlı yapılması ve en önemlisi de yazar ve çevirmenin aralarındaki yakın ilişki nedeniyle Atay'ın çevirmen Sevin Seydi'yi kendini en iyi dinleyen kişi olarak tanımlanması, çevirmenin yazar için hem okur hem de kahraman

konumunda olması anlamına gelmektedir. Yazar ve çevirmen arasındaki ilişkinin biçimi bu makalede metinlerarası ilişkiler çerçevesinde yazar ve çevirmen ilişkisi olarak ele alınmış ve bu kapsamda tartışılmıştır.

Modern Türk edebiyatının en önemli eseri olarak kabul edilen *Tutunamayanlar*, yayınevleri tarafından ilk başta ilgi görmemiş ancak roman basılmadan önce 1970 yılında TRT Roman ödülü almıştır. *Tutunamayanlar* daha sonra 1971-1972 yılında iki cilt olarak Sinan Yayınları tarafından yayımlandı. 1984 yılında ise İletişim Yayınları tarafından hakları alınan kitabın ilk baskısı yapıldı. Kasım 2020 itibarıyla 101. baskısını yapmıştır.

The Disconnected'in giriş yazısında editör Maurice Whitby'nin belirtildiği gibi Oğuz Atay kitabını yazdığı dönem evine yakın oturan Sevin Seydi ile beraber yan yana oturarak bir yandan kitabını yazdı, diğer yanda da Sevin Seydi'nin bir oyun olarak başlattıkları çevirisini tartışarak birlikte metni ortaya çıkardılar. Dolayısıyla kaynak ve erek metin aynı anda aynı dönemde üretilmiş oldu. Bir yazar ve bir çevirmenin aralarındaki diyalog iki metni birbirine bağlayan metinlerarası bir köprü oluşturmuştu. Kitabın 200 baskı ile yayınlanan çevirisinin küçük bir okuyucu kitlesine ulaşması ise yaklaşık 40 yılı buldu.

Witby kitabın İngilizce önsözünde, Sevin Seydi'nin yıllar sonra karşısına çıkan bir mektuptan söz etmektedir. Buna göre Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar*'ın İngilizce olarak basılmasını çok istediğini açıkça belirttiğini görmesinin ardından Sevin Seydi'nin, daha önce çeviri adımlarının boşa çıkmasıyla bir kenara bıraktığı çevirisini yeniden ele aldığını vurgulamaktadır. 2008 yılında East Anglia Üniversitesi tarafından düzenlenen Dryden çeviri yarışmasında kitabın bir bölümünde bulunan şiirin İngilizce çevirisi birincilik ödülü aldı. Seydi daha sonra ise çevirisini yayınlamak için uluslararası yayınevleri ile iletişime geçti ancak sonuç alamayınca *Tutunamayanlar* romanının hayali kahramanlarından olan Olric'in adı ile bir yayınevi kurdu.

Böylece çevirmen olarak amacına ulaşmış, Atay ile kurduğu metinlerarası ilişki bu çeviri savaşına güç vermiştir.

Atay'ın Türkiye'de toplumsal köy romanlarının ağırlıklı olduğu bir dönemde bireyi anlatan bir roman yazması o dönem edebiyat çevrelerinde oldukça tepki almıştır. Ayrıca alışılmışın dışında üslubu ile metinlerarasılık açısından en zengin örnekleri barındırır. Roman edebiyat çevrelerinde Atay'ın otobiyografisi olarak kabul edilmektedir. Romanda Oğuz Atay'ın kendi hayal kırıklıkları, özlemleri, aşk hayatı ve evliliğine ilişkin izler bulunduğu Yıldız Ecevit'in *Ben Buradayım* adlı inceleme kitabında belirtilmektedir.

Tutunamayanlar yakın arkadaşı intihar eden bir Türk aydınının bu intiharın nedenlerini araştırırken, onun hayatına dair öğrendikleriyle kendi hayatının iç içe geçmesi ve arkadaşının hayatının izlerini bulurken kendi izinin kaybolmasını anlatır. Romanın kahramanları da birbirlerine kendi metinleriyle yani metinlerarasılıkla bağlanmaktadır. Ancak bu makalenin konusu romanın metinlerarasılığı değil de yazar ve çevirmen ilişkisindeki metinlerarasılık olduğundan roman ile ilgili metinlerarasılık araştırmalarına yer verilmemiştir.

Amaç ve Yöntem

Bu makalenin amacı *Tutunamayanlar* romanının İngilizce çevirisini gerçekleştiren çevirmen Sevin Seydi ve yazar Oğuz Atay'ın ilişkisini çeviribilim ve metinlerarasılık kavramları ile araştırmaktır. Bu araştırmada disiplinlerarası bir araştırma yöntemi izlenmiştir.

Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar* romanının *The Disconnected* adı ile Sevin Seydi tarafından İngilizce'ye çevirilmesinde, çevirmen-yazar ilişkisinin Çeviribilim ve Metinlerarasılık alanları çerçevesinde ele alınması ve Rus Edebiyat Eleştirmeni Mihail Bahtin'in Diyaloji/Söyleşim kuramı ile tartışılmaya çalışılmıştır. Öte yandan çevirmen ve yazar arasındaki bu metinlerarası ilişkinin çeviribilimde önemli inceleme alanlarından biri olan çevirmenin görünürlüğünü nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur.

Yazar Oğuz Atay ile çevirmen Sevin Seydi'nin arasındaki yazar-çevirmen ilişkisinin diyalojik/söyleşimsel bir özelliği olduğu söylenebilir. Sevin Seydi çevirmen olarak Oğuz Atay'ın sözcelerinin anlamını bulan kişi konumundadır. Atay bunu doğrudan ifade etmemiştir; *Günlük* kitabında Sevin Seydi'yi hayatındaki en iyi dinleyici olduğu ifadesi ona duyduğu sevgiyi anlatırken vurgulanmıştır.

Oğuz Atay ve Sevin Seydi İlişkisinde Metinlerarasılık

İspanyol yazar Javier Marias'a göre edebiyat eserlerinin çevirileri aynen enstrümanlarla yorumlanan müzik parçaları gibidir ve nasıl ki müzikte hız, nüans yorumlayıcıya bağlı olarak değişiyorsa edebiyat çevirisinde de benzer durum söz konusudur. Aynı şekilde bir aktörün bir oyundaki performansının da çevirmenin performansına benzediğini savunanlar vardır. Jeffrey Green ise bir müzikal parçanın daha ilk baştan yazılırken amacının bir müzikal performans olduğunu ancak çoğu yazarın kitabını yazarken ilk başta çeviriyi düşünmediğini savunmaktadır (Buffagni, Garzelli ve Zanotti, 2009: 81-82).

Yukarıda anlatılan örneklere göre düşünüldüğünde yazar kitabını yazmaya başladığı andan itibaren çeviriyi ve hatta çevirmenin kim olacağını planlamasının istenmesi durumunda nasıl bir çevirmen seçerdi? Bunun için öncesinde çevirmenin daha önceki çalışmalarını bilmesinin yanı sıra kendi yazdıklarını en iyi anlatacağına inandığı bir kişiyi seçmek istemesi anlaşılır olacaktır. Bu da çevirmenin de yazar ile metinlerarası ilişkisi olması anlamına gelmektedir. Yani çevirmenin de en az yazar kadar edebi ve dilsel donanıma sahip olması gerekmektedir. İstisnai bir durum gibi görünen bu durumda yazarın çevirmenini kendi belirlemesi yazarın çevirmen ile arasındaki metinlerarasılığın inanmasıyla gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Bu makalenin inceleme konusu olan Oğuz Atay ve Sevin Seydi ilişkisi tam da bu istisnai duruma karşılık gelmektedir.

Bir yazar ve çevirmenin doğduğu andan itibaren onları oluşturan çevre, eğitimleri, okudukları eserler ve hayatı nasıl algıladıkları onların habituslarını oluşturur. Fransız düşünür ve sosyolog Pierre Bourdieu'ye göre habitus insanların belirli kültür içerisinde yaşaması sonucunda zihinlerinde sahip oldukları temel bilgi stoku olarak tanımlanır. Habitus belirli türde yer ve koşullardaki toplumsal koşullardaki toplumsal deneyimlerin bir sonucu olurken, bir yandan da zihinde taşınan dil ve etnik köken gibi sürekli eğilimler setini ifade eder. (Palabıyık, 2011, 121-141)

Yazar ve çevirmen arasında oluşan dilsel habitusda her ikisi arasında metinlerarasılık oluşturur. Bourdieu'ya göre, "Her söz edimi ya da her söylem, dilsel bir habitus ile dilsel bir piyasa arasındaki karşılaşmanın ürünüdür. Dilsel habitus toplumsal olarak oluşturulmuş bir dizi yatkinliktir" (Bourdieu ve Wacquant, 2007: 140).

Öte yandan çevirmen okuma eylemini yaparken habitusunu kullanır. Okumak ve anlamlandırmanın her çevirmen için farklı olmasında bu habitus etkili olur. Yazar ve çevirmen arasındaki ilişkide de yazarın habitusu ile çevirmenin habitusu bir araya gelirken, çevirmen de bir yandan metin içinde hem kahramanların hem de metnin kurgusu üzerinde yazarın habitusunun detaylarını yakalar bu adeta metnin mahremiyetine girmektir. Sevin Seydi de bu mahremiyete en rahat giren çevirmen konumundadır.

Çevirinin en mahrem okuma eylemi olduğunu söyleyen Spivak'a göre metin, içinde bilincin öncesine, benliğin sınırlarına ilişkin ipuçları taşıyan, çevresinde örülü sessizlikle ve taşıdığı risklerle psikanalitik bir araç ya da yoldur (Karadağ, 2010: 74).

Sevin Seydi Oğuz Atay'ın bir yandan sevdiği kadın olurken diğer yandan da en mahrem okuyucusu yani çevirmeni konumundadır.

Kubilay Aktulum, *Metinlerarası İlişkiler* kitabında metinlerarasılığı, bir metnin başka metinlerle aralarındaki her tür ilişki olarak tanımlar. Yapıtlar üst üste gelir,

söylemler iç içe geçer, metnin anlamı “büyük ölçüde önceki metinlerden gelen kesitlerin iç içe geçmelerine bağlı olarak” üretilir (Aktulum, 2014: 8).

Öncelikle metin nedir ve insan bir metin olarak ele alınabilir mi sorusunu tartışarak yazar ve çevirmen arasındaki ilişkinin metinlerarasılık olarak alınıp alınmayacağını analiz etmek doğru olacaktır. İnsanları birbirinden ayıran en temel özelliğin düşünme olduğunu biliyoruz; ancak konuşma ve yazma anında bir insanın gerçek donanımını anlayabiliriz, durum da onun o zamana kadar yaşadığı tüm deneyimler, yetiştirdiği çevre, kendi okudukları ve duyduklarının ortak bir noktası olan habitusunda kendini gösterir. Bu habitus bir metin gibi işlenir, değişir gelişir.

Sevin Seydi ve Oğuz Atay da geçmişten taşıdığı metinleri hayatlarının ortak noktasında bir araya getirmiş aynen iki yapıtın üst üste gelmesi ve söylemlerin iç içe geçmesiyle ortaya çıkan yeni bir metin halini almış ve dilsel habitusları arasında bir bağ oluşturmuştur. Bu da *The Disconnected*'in doğumuna giden yolda çevirmen ve yazar arasındaki en önemli bağ olmuştur.

Bu metinlerarasılık ayrıca onların arasındaki ilişkinin temelini oluştururken bu durum kendini biri kaynak diğer erek metin olarak adlandırılan *Tutunamayanlar* ve *The Disconnected* ile gösterir.

Yazar ve çevirmen arasındaki metinlerarası ilişkiye bakmadan önce metinlerarasılığın ne anlama geldiğini ve farklı yazar ve düşünürlerin bakış açılarına göz atmakta fayda vardır. Metinlerarası ilişkiye birden fazla yazar ve düşünür farklı tanımlamalar getirmiştir.

Bahtin, metinlerarası kavramını kullanmadan benzer olgulara dikkat çeker. Bahtin, söyleşimcilik adını verdiği yazın kuramı çerçevesinde bağlamlar arasında etkileşimlerden olduğu kadar toplumsal ve sözsöz etkileşimlerden de söz etmektedir. Bahtin her tür metin-dışı

ilişkiler toplamından soyutlanmış bir yapıtın anlam taşıyamayacağını dile getirir.

Biri olmadan diğersinin anlaşılabilirliğinin olmadığı, diyalojik ilişki yani söyleşim tam da bu yazar ve çevirmen arasındaki ilişkide yerini bulur. Her ikisi de belleklerinde taşıdıkları metinleri çeviriye kesişim noktası olarak taşımış olurlar.

Dil ve (sözcelerinin diyalojik mübadelesi olarak) söz iletişimi asla özdeş olamaz. İki veya daha fazla tümce kesinlikle aynı olabilir (birbirleriyle üst üste bindirildiklerinde, tıpkı iki geometrik şekil gibi örtüşürler); ayrıca, karmaşık bile olsa, herhangi bir tümcenin, sözün sınırsız akışında tamamen aynı biçimde sonsuz kereler yinelenebileceğini de kabul etmemiz gerekir. Ama bir sözce olarak (veya bir sözcüğün parçası olarak) hiçbir tümce, yalnızca tek bir sözcüğe sahip olsa bile, asla yinelenemez: Daima (bir alıntı olsa bile) yeni bir sözce olacaktır (Bahtin, 2017: 341).

Çeviribilimde kaynak olarak adlandırılan metin, metinlerarasılık bakış açısıyla sonsuz metinler arasında bir başkasının erek metni olurken, çeviri metin de metinlerarası ilişkiler yoluyla yeni dizgede kaynak ve erek metin olma arasında yer değiştirirken yazar ve çevirmenin taşıdıkları ve onları var eden metinler de değiş tokuşa uğramış olacaktır.

Bir metin türlerle, biçemlerle, bir çağla, farklı bir yazarla ilişki halinde olduğundan, metin-dışı ilişkiler metne özgü gerçek ilişkilerdir. Bahtin'in sözce ve/ya söyleşim(cilik) kuramı buna dayanmaktadır (Aktulum, 2014: 13).

Daha önce de belirtildiği gibi bu makalenin temel argümanı, yazarın dağarcığındaki metinler, hayatı, deneyimleri ile çevirmenin dağarcığındaki metinler, hayatı ve deneyimlerinin kesişim noktası olan erek metinde var olmasıdır ve metinlerarası ilişki olarak bakıldığında hangi tarafın ağır bastığının hiç önemi yoktur, her iki taraf da kelimelerde, boşluklarda, noktalama işaretlerinde, kapakta, bir önsöz yazısında söyleşim halindedir.

Edebiyatta yazar ve çevirmenin fiziki olarak aynı ortamda beraber yazma ve çeviri sürecini paylaşması nadir rastlanır bir örnektir. Hatta çoğunlukla birbirinden binlerce kilometre uzakta oldukları gibi, dönemsel olarak da çevirmenler

yazarına denk gelemeyebilir. Çeviribilim çalışmalarında bugüne kadar güç ilişkisi, eşit olup olmadıkları ve çevirmenin görünürlüğü çerçevesinde ele alınan yazar ve çevirmen ilişkisini metinlerarası ilişkiye taşıyarak sesli ya da sessiz olan yazar-çevirmen diyalogunu söyleşimcilik kuramı çerçevesinde metinlerarası bir ilişki olarak tanımlamak mümkün olabilir.

Oğuz Atay ve Sevin Seydi tesadüfen bir araya gelen bir yazar ve çevirmen değildir. Sevin Seydi aynı zamanda *Tutunamayanlar* romanının yazılmasında yazara önemli ölçüde destek olurken birlikte oldukları süre içinde birbirleriyle metinlerarası ilişkide bulunarak habituslarının dönüşümüne de katkıda bulunmuşlardır.

Oğuz Atay ve Sevin Seydi'nin Metinlerarası İlişkisinden Kesitler

Oğuz Atay ve Sevin Seydi'nin metinlerarası ilişkiden kesitleri gösterebilmek için öncelikle bu ilişkinin çeviri pratiğine nasıl yansdığına bakmakta fayda olacaktır.

Oğuz Atay *Tutunamayanlar* romanını yazarken aynı anda yanı başında bulunan Sevin Seydi kitabı İngilizce'ye çevirir. Yazar için Sevin Seydi'nin her şeyi anlatabildiğine inandığı bir kişi olduğu yazarın daha sonra tuttuğu kendi günlüğünden anlaşılmaktadır.

Artık Sevin olmadığına ve başka kimseyle konuşmak istemediğime göre bu defter kaydetsin beni, dert ortağım olsun... kimse dinlemiyorsa beni ya da istediğim gibi dinlemiyorsa günlük tutmaktan başka çare kalmıyor (Atay, 2020: 6).

Oğuz Atay'ın bu ifadesi yazar ve çevirmen arasındaki bu kendini anlatabilme ilişkisinin çeviribilim açısından da incelenmeye değer örneklerden olduğunu ortaya koymaktadır. Yazarın her şeyi anlatabildiğine inandığı bu kişinin aynı zamanda çevirmeni olması çeviri sürecini hem çeviribilim hem de metinlerarası ilişkiler bağlamına taşımaktadır.

Bahtin'in "bir insana yönelik aşk nefret acıma şevkat ve genelde her türlü duygu her zaman şu ya da bu ölçüde diyalojiktir" (2017: 117) şeklindeki ifadesi Oğuz Atay ve Sevin Seydi arasındaki metinlerarası ilişkinin diyalojik niteliğini ortaya koyan saptamalardan sadece biridir. Oğuz Atay ve Sevin Seydi ilişkisi çevirmen ve yazar ilişkisinin ötesinde olması ve bunun bir metne dönüşmesi metinlerarası ilişkinin zeminidir.

Julia Kristeva'nın, Bahtin'in diyalojik ilişkiler kavramından yola çıkarak tanımladığı metinlerarası ilişkiler ifadesi (Aktulum, 2014: 14) yazar ve çevirmen arasındaki ilişkiye uyarlandığından Adem ile Havva'ya kadar giden bir metinlerarasılık ve sonsuz bir yolculuk başlar ki insan bir metin olarak alındığında iki insan arasındaki ilişki de metinlerarası ilişkidir.

Rus Eleştirmen Mihail Bahtin (1895-1975) Kristeva tarafından sonradan metinlerarası ilişki olarak tanımlanmış olan diyalojik ilişkiyi söylem iletişimindeki her tür sözce arasındaki anlamsal ilişki olarak tanımlar.

Sözün gönderilene yönelmesi son derece önemlidir. Aslına bakılırsa, söz iki yönlü bir edimdir. Sözü belirleyen hem kimin sözü olduğu hem de kimin için söylendiğidir. Söz, tamamen konuşucu ile dinleyici, gönderen ile gönderilen arasındaki karşılıklı ilişkinin ürünüdür. Her bir söz birisini ötekiyle bağıntılı olarak anlatır (Voloşinov, 2001: 147).

Bu durumda Oğuz Atay'ın sözünün Sevin Seydi için ne anlam ifade ettiği önemlidir. Bu her çevirisi yapılan yazar için de önemlidir. Ancak Oğuz Atay çevirmenini kendine en yakın olandan seçerek en mahrem okuma eylemi olan çeviriyi Sevin Seydi ile birlikte gerçekleştirmiştir. "Metin bir şey değildir" diyen Bahtin'e göre, "Bu yüzden de algılayanın bilinci asla yok edilemez ya da etkisizleştirilemez" (Bahtin, 2016: 111).

Yazar ve okur dolayısıyla da çevirmen arasındaki iletişimin önemini vurgulamakta kullanılabilir en önemli argümanlarından birisinde Bahtin "kişinin ancak bir başkası yoluyla kendini bir bütün olarak ortaya koyabildiği, öteki

tarafından görülebileceğini bilmenin benliği tanımladığını, öznenin ancak özneler arası bir ilişki biçiminde var olabildiğini" söyler (Bahtin, 2017: 10).

Bahtin'in ifadesinden yola çıktığımızda çevirmen ve yazar arasındaki ilişkinin birbirini var eden özneler arası bir ilişki olduğunu ve çevirinin yazarı anlamının ya da yazarın kendini anlatmanın bir ilişki kurmanın biçimi olduğu düşünülebilir. Çünkü çevirmen ve yazar arasındaki ilişki sözcükler üzerinden yürürken arka planda oluşan diyalojik ilişki çevirmen ve yazar arasındaki diyaloğa yeni bir anlam katar.

Sözcük bir diyalogda, diyalogun içinde canlı bir yanıt olarak doğar, sözcük zaten nesnede olan yabancı bir sözcükle girdiği diyalojik etkileşimde şekillenir. Bir sözcük kendi nesnesine ilişkin bir kavramı diyalojik yoldan oluşturur (Bahtin, 2017: 55).

Bahtin ayrıca yazar ile kahraman arasındaki ilişkiyi iki insan arasındaki ilişkinin özel bir durumu olarak görür ve dolayısıyla bu ilişkinin incelenmesine yönelir. Oğuz Atay ile Sevin Seydi arasındaki çevirmen-yazar ilişkisinin yazarın kahramanı olma özelliğini taşıması nedeniyle de Bahtin'in sözünü ettiği diyalojik ilişkinin mevcut olduğu söylenebilir.

Yazar ve çevirmen arasında kurulan diyalojik ilişkinin sonucu ayrıca metinlerarası ilişki olarak gözle görünür somut sonuçlara da yol açmıştır. Örneğin kitabın basıldığı yayınevinin adının Olric olması Sevin Seydi'nin yazar ile kurduğu bir metinlerarası ilişkinin sonucudur. Olric *Tutunamayanlar* romanında kahramanlardan Turgut'un zihninde yarattığı hayali arkadaşının adıdır. Sevin Seydi kitabın yayınlanması için Olric adını seçerek yazar ile metinlerarası bir ilişki kurmuştur.

Yazar ve çevirmen arasındaki bir diğer metinlerarası ilişki örneği de *Tutunamayanlar* romanının Sevin Seydi'ye ithaf edilmiş olmasıdır. Çevirmenine ithaf edilen ender bir örnek olan bu durum çevirmenin *Tutunamayanlar* romanı ve yazar ile kurduğu metinlerarası ilişkinin gün yüzüne çıkan bir

örneğidir. Romanın tüm içeriğinin varlığının çevirmene ithaf edilmesi satır aralarında metinlerarası bir inceleme yapıldığında çevirmenin sadece erek metinde değil kaynak metinde de var olduğunu göstermektedir. Bu da Sevin Seydi ve Oğuz Atay arasındaki metinlerarası ilişkinin bir göstergesidir.

Tutunamayanlar'ın Türkçe versiyonunda sadece somut olarak ithaf kısmında yer alan Sevin Seydi *The Disconnected*'ın giriş yazısında editör tarafından adı geçirilmiştir. Bu giriş yazısında Sevin Seydi ile Oğuz Atay'ın çeviri sürecindeki birlikteliği ve Seydi'nin çeviri sürecinde neler yaptığına değinilmiştir. Bu da kaynak metinde olmayan romana İngilizce okuyucuların daha başlangıçta Oğuz Atay ve Sevin Seydi arasındaki metinlerarası ilişkinin ipuçlarını veren bir örnektir.

Hiçbir sözcenin yalnızca söyleyene bağlı kalmadığını ve söyleyenle dinleyen arasındaki karşılıklı etkileşim sonucu oluştuğunun bilince olan Atay için sözcelerini kimin aktardığı önemlidir. Bu nedenle *Tutunamayanlar* romanında hem yazar hem kahramanla özdeşleşen çevirmenin çevirisinde her sözce önemli hale gelmiştir.

Yazar çeviri yoluyla çevirmene yani sevdiği kadına kendini anlatmanın onunla iletişime geçmenin bir aracını elde etmiş olmaktadır. Çeviri burada aynı zamanda yazarın kendini bir başkası yoluyla bir bütün olarak ortaya koymanın aracıdır.

Tutkuyla sevilen, disiplinli gerektiğinde otoriter Sevin Seydi'nin yarattığı ortamda Oğuz Atay için yalnızca yazmak vardır. Yıllardır korka korka yazdığı birkaç sayfanın dışında hiçbir şey üretemeyen Atay, ilk romanı olan 667 sayfalık Tutunamayanlar'ı bir yılı aşkın bir sürede bitirir. Sevin Seydi romanın başarısından öylesine emindir ki Oğuz Atay bir masada daktilosunun başında romanını yazarken, kendisi de diğer masada, yazılan sayfaları doğrudan İngilizce'ye çeviriyordur. İçinde yer alan yaratıcı sözcük oyunları ile yer yer büyük güçlüklerle yol açma olasılığı fazla olan bu uzun ve karmaşık metnin bir bölümünün çevirisini sık sık yazarına

danışarak romanın yazım süreci içinde sürdürür Sevin Seydi (Ecevit, 2014: 220)

Seydi çeviri sürecine sadece çevirmen yetkinliği ile değil kendi bedeni ve kimliği ile katılırken tıpkı metnin kendisi de üretim ve değişimin bir parçası olmuştur. Oğuz Atay ile birlikte bu süreçte yeni bir metin oluşturulmaya başlar.

Bahtin'e göre bütünleme ancak dıştan gelecek olan başkasının bakışı ile belirlenir ve bir sözün gerçekleşme süreci önemlidir. Oğuz Atay ve Sevin Seydi arasında ilişkinin arka planı incelendiğinde Atay'ın Seydi'nin varlığı ile kendini ayakta tutma çabalarına tanık oluruz.

Araştırmacı Yıldız Ecevit, Atay ve çevirmenin ilişkisini şu şekilde ifade eder:

Tutunamayanlar romanında tüm yakınmalarını metnin dokusuna işleyerek dışa vuran Oğuz Atay'ın bu büyük yazı selini oluştururken, düş kırıklıklarını aynı mekanı paylaştığı Sevin Seydi'ye bir söz seli biçiminde aktardığını düşünmek yanlış olmaz. Zaten Tutunamayanlar romanının yazılma sürecinin büyük bir bölümünü içine aldığını düşündüğümüz dorukta yaşanan mutluluk döneminde Sevin Seydi'nin tıpkı romanın Günseli'si gibi önceleri sanatçının yaratıcılığını kamçılayan bir Musa davranışıyla bütün hayallerini bana söyle (...) seni dinlemek istiyorum dediğinden kuşku yoktur (Ecevit, 2014: 221).

Yazarın çevirmene yüklediği anlam Yıldız Ecevit'in de vurguladığı gibi *Tutunamayanlar* romanında onu kahraman yapmasıyla daha da netleşir. Buradaki diyalog hem yazar ve kahraman arasında hem de çevirmen ve yazar arasındadır. Çevirmen kendisinin yazar için ne kadar iyi bir dinleyici olduğunu bilir. Bu sorumluluk bilinciyle çeviri sürecinde yer alır. Oğuz Atay kaynak metni üretirken yani *Tutunamayanlar*'ı yazarken, diğer yandan çevirmen Sevin Seydi'nin ürettiği erek metne de dahil olur. Yazar ve çevirmenin yaşadığı metin dışı ilişki böylece metin içine dönüşür. *The Disconnected* bu ilişkinin sonucudur.

Çevirmen Olarak Sevin Seydi'nin Görünürlüğü

Lawrence Venuti'nin çevirmenin görünürlüğü olarak kullandığı kavram bir çevirmenin çeviri bir eserdeki varlığına işaret eder. Bu aynı zamanda Theo Hermans tarafından çevirmenin sesi olarak da adlandırılmıştır (Ataseven ve Çetin, 2017). Görünürlükte çevirmenin çeviri stratejilerinden çevirmenin kapaktaki adına kadar her alanda varlığının nasıl yer aldığı anlaşılmaktadır.

Hermans, Alev Bulut tarafından çevrilen *Çeviri Anlatıda Çevirmenin Sesi* adlı makalesinde "Çevirinin bir söylemin bir başka söylemle nasıl buluşturulacağı açısından ele alınması gerekir" diye belirtir (1997: 63-64). "*Çeviri anlatı söylemi her zaman ikinci bir ses taşımaktadır ve kendini az ya da çok ölçüde gösteren bu ses çevirmenin sesidir*" (Hermans, 1997: 63-64).

Venuti, *The Translator's Invisibility* kitabında çevirmenin görünmez oluşunun çevirmen haklarına zarar verdiğini ve bazı ideolojiler de hizmet edebileceğini düşünür. Çevirmenin görünmezliği kitabıyla görünürlük ve görünmezlik konusunu ele alarak çevirmenlerin akıcı çeviri yaparak yazarı görünür ancak kendilerini görünmez kıldığını ve çevirmenin görünür olması gerektiğini savunur.

Sevin Seydi adı bu zamana kadar Oğuz Atay ile ilgili kitaplarda çevirmen kimliğinden çok Atay'ın hayatına giren bir kadın olarak ele alınırken *The Disconnected*'in yayınlanması Oğuz Atay'dan çok çevirmenin incelenmesini gerektiren sonuçları doğurmuştur. Bunun nedeni ise çevirinin yaklaşık 40 yıl sonra basılması ve yayınevleri tarafından fazla uzun olduğu gerekçesiyle basılmayan *The Disconnected*'in çevirisinin yeniden gözden geçirilerek kendi kurduğu yayınevi ile basılması, çevirmenin yazar ile kurduğu metinlerarası ilişkinin onu nasıl görünür bir çevirmen olmaya taşıdığını göstermektedir. Sevin Seydi bu metinlerarası ilişki ile zaten erek metinde ithaf edilen adı ile kitabın başlangıcında vardır ama onun da ötesinde çevirmen olarak skopusunu belirleyip kitabın İngilizce yayınlanması

için verdiği mücadele yine Sevin Seydi'nin çevirmen olarak görünürlüğünün altını çizmesine yol açmıştır. Oğuz Atay'ın hayatındaki kadınlardan biri olma kimliğinden çevirmen ve yayıncı Sevin Seydi kimliğinin görünür olması Oğuz Atay'ın yazdığı mektuplardan birinde yer alan ve kitabın İngilizce'de basılması istediği ifadesinin ardından ortaya çıkmıştır. Bu bir metin aracılığıyla Oğuz Atay'dan gelen bir istektir ve bu metin çevirmeni bir yandan yazar ile kurduğu ilişkinin metinler ötesi yanını ortaya çıkarırken öte yandan da Sevin Seydi'yi görünür kılmıştır.

Seydi sadece çeviri süreci sonrası yayınlanma aşamasında değil çeviri tercihlerinde de görünür bir çevirmen olmayı seçmiştir bu görünürlük tercihi ise yazara yakın olmasının verdiği güven ve cesaretin izleri görülürken yazar ile birlikte kaynak metnin üretilmesinde var oluşunun da etkisi vardır. Atay'ın *Tutunamayanlar*'ı yazarak, yazarlık yolunun açılmasına Sevin Seydi'nin etkili olduğunu Yıldız Ecevit şöyle ifade eder:

Oğuz Atay'ın yazarlık yolunun somut dünyadan geçen bölümünde ise kendisine bir başka Musa eşlik eder. Doruğa ulaşan bir tutku ve dipte çekilen bir ayrılık acısıyla uçlarda yaşanan bir aşkın odağındaki kadın Sevin Seydi onun yazma edimini paylaştığı tek kişidir (Ecevit, 2014: 214).

Görüldüğü gibi çevirmen olarak henüz kimliği tanımlanmamış olan Seydi yazarın hayatında, hatta hikayelerinde yer almaktadır. Bu nedenle çevirmen Sevin Seydi'nin çeviri kararlarında aslında Oğuz Atay'ın da etkisinin olduğu düşünülebilir. Yazarı romanın yazıldığı sırada en yakın tanıyan kişi olarak kitap yazıldığı sırada ya da sonradan yeniden çeviri sürecinde yapılan çeviri değişiklikleri ve kararlarında ikinci yazar konumunda olan Sevin Seydi'nin Oğuz Atay'ın istediğinin dışına çıkmadığı varsayılabilir.

Seydi'nin, *The Disconnected*'in çevirisi sırasında aldığı çeviri kararlarından bazı örneklerle göz atıldığında çevirmen olarak görünürlüğü daha da net anlaşılmaktadır. Bu örneklerde karşılaştırmalar *Tutunamayanlar*'ın İletişim

Yayınları tarafından basılan 2017 yılında basılan 86. Baskısı esas alınmıştır.

Tutunamayanlar Sonun Başlangıcı adlı bölümle başlar. Burada Turgut Özben adlı genç bir mühendisin kaybolması ve bir gazeteciye gönderilen bir mektup ve bir kısmı el ile yazılmış sayfalar çıkar. Kaynak metinde romanın kahramanlarından olan Turgut Özben ile gazetecinin bir tren yolculuğunda daha önce tanıştığı belirtilir. Böylece Özben gönderdiği yazıların yayınlanması durumunda yazıda bahsi geçen kişilerin onayını almasını ister. Gazeteci gerekli araştırmaları yapar ve olay örgüsü böylece gelişir. Kaynak metinde, bu bölümde romanın ana kahramanı olan Selim'in ölümüne ilişkin bilgi bulunmamaktadır. Atay gazetecinin ağzından yazdığı bu bölümde kaynak metinde şu ifadeyi kullanır:

Selim Işık'ın annesi ölmüştü. Ben yurda dönmeden iki ay önce kalp yetersizliğinden ölmüş. Selim'in başka bir akrabası olup olmadığını bilmiyorlardı (Atay, 2017a: 18).

164

Bu ifadenin İngilizce çevirisi aşağıdaki gibi tercih edilmiştir:

As will become clear to the reader, the principal character, Selim Işık had died before narrative begins. I found that his mother also died of a heart attack, two months before my return". (Atay, 2017b: 2)

Bir başka örnek de yine şu şekildedir:

"Bu mektup neden gelip beni buldu? diye söyleniyordu hafifçe" (Atay, 2017a: 25).

"Why did he send this letter to me, of all people?" he muttered. (Atay, 2017b: 7).

Kaynak metinde mektubun kahramana gönderildiğinden bahsedilmezken, erek metinde mektubun ona gönderildiği bilgisinin eklenmesi tercih edildiği görülmektedir Seydi böylece çevirmen olarak hem süreç öncesi hem de sonrası çevirmen olarak skoposunu da belirleyerek görünür olmuştur.

Sonuç: Metinlerarası İlişkiden Görünen Çevirmene

Tutunamayanlar romanın ilk yazımından itibaren yazarın yanında olan ve ona güç veren çevirmen Sevin Seydi, yazarın çeviri yoluyla kendini aktardığı bir mekanizmaya dönmüştür. Aralarında kurdukları diyalojik ilişki yazar ve çevirmenin oluşturdukları ilişkinin merkezinde yer almaktadır. Daha önce de bahsedildiği gibi "kişinin ancak bir başkası yoluyla kendini bir bütün olarak ortaya koyabildiği, öteki tarafından görülebileceğini bilmenin benliği tanımladığını, öznenin ancak özneler arası bir ilişki biçiminde var olabileceğini" (Bahtin, 2017: 10) söyleyen Bahtin'in özneler arasındaki bu ilişki tanımı Oğuz Atay ile Sevin Seydi arasında çevirmenlik köprüsü ile kurulmuştur.

Kendisini en iyi anlayacak olanın çevirmesini istemek. Çeviri sürecinde çevirmen yazarı en iyi şekilde anlayıp aktarmaya çalışırken Atay, *Tutunamayanlar*'ın çeviri süreciyle sevdiği kadına, çeviri yoluyla kendini aktarma olanağı bulduğunu söylemek yanlış olmaz. Çünkü Oğuz Atay'ın en büyük derdi kendini anlatacak birini bulamamasıdır ve çeviri bir yazarı anlama çabası için en dolaysız yoldur.

Çevirmen olarak üstlendiği sorumluluğu yerine getirmeye çalışırken bir çevirmen olarak sadece çeviri sürecinde değil aynı zamanda kaynak metnin yazım sürecinde de vardır. Bu da çevirmenin yine metinlerarasılığına işaret eder.

Kaynak metnin çevirmene atfedilmesi ve kitapla ilgili yapılan yorumlarda kitaptaki kadın kahramanlardan biri ile özdeşleştirilmesi çevirmenin aynı zamanda ilk baskıda kapak resmini yapması yazar ile çevirmen ve yazar ilişkisinde sınırları azaltırken çevirmene yazarın ölümünden sonra kaynak metnin yazılmasından sonraki 40 yıl sonra yazarı yeniden yaşatma olanağını verir.

Sonuç olarak, Sevin Seydi ile yaşadığı ilişkinin en yoğun döneminde yazdığı kitabın İngilizce'ye çevrilmesi aynı zamanda Oğuz Atay'ın Sevin Seydi'ye kendini en iyi anlatabileceği bir yoldu. Oğuz Atay'ın onun her sözcüsünün

anlamını en yakın okuyucusu Sevin Seydi ile karşılığını bulacağına inandığı söylenebilir. Bahtin'in ifadesinde yer alan ve hiçbir sözcenin yalnızca söyleyene bağlı kalmaması ve söyleyenle dinleyen arasındaki karşılıklı etkileşimde anlam bulması yazar Oğuz Atay ile çevirmen Sevin Seydi'nin diyalojik ilişkisinin temelini oluşturur. Sevin Seydi çevirmen olarak Oğuz Atay'ın sözcelerinin anlamını bulan kişi konumundadır. Aralarındaki yakın ilişkinin sonucu olarak Atay'a göre sözcelerini en iyi anlayan/anlaması gereken kişi de zaten çevirmen Sevin Seydi'dir. Böylece *Tutunamayanlar*'ın İngilizce çevirisi yazarın sadece kitabını değil, kendini, kendi varlığını çevirmene aktarma aracı olarak düşünülebilir ve aralarındaki yazar ve çevirmen ilişkisi diyalojik olup bu ilişki metinlerarası bir ilişkidir. Seydi'nin metinlerarasılık yoluyla yazar ile kurduğu bu ilişki onun çeviri sürecinde ve çevirinin yayınlanma sürecinde attığı adımla ve aldığı kararlarda görünürlüğünü sağlamıştır. Çevirmen Sevin Seydi sadece 200 adet baskı yapan çevirisine rağmen görünür bir çevirmendir ve bu görünürlükte de cesareti yazar ile kurduğu metinlerarası ilişki vermiştir.

Kaynakça

- Aktulum, Kubilay (2011). *Metinlerarasılık/ Göstergelerarasılık*. (1.bs). Ankara: Kanguru Yayınları.
- Aktulum, Kubilay (2014). *Metinlerarası ilişkiler*. (1.bs). Ankara: Kanguru Yayınları.
- Ataseven, Füsun - Ö. Çetin (2017). "Görünürlük; Ne-Neden-Nasıl-Nerede-Ne Zaman-Kim? Çevirmenin Görünürlüğü 5N1K". *International Academic Research Congress, INES*, https://www.academia.edu/35468408/Çevirmenin_Görünürlüğü_5N1K
- Atay, Oğuz (2017a). *Tutunamayanlar*. (86. bs). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Atay, Oğuz (2017b). *The Disconnected*. (Çev. S. Seydi) Londra: Olric Press.
- Atay, Oğuz (2020). *Günlük*. (27. bs). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bahtin, Mihail (2005). *Sanat ve Sorumluluk*. (Çev. C. Soydemir). (1.bs). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bahtin, Mihail, (2017). *Karnaval dan Romana*. (3.bs) (Çev. C. Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bakhtin, Mikhail (1981). *The Dialogical Imagination: Four Essays*. Austin: University of Texas Press.
- Bakhtin, Mikhail (1984). *Rabelais and his World*. Indiana: Indiana University Press.
- Bourdieu, Pierre – Louis Wacquant (2007). *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*. (Çev. N. Ökten). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buffagni, Claudia – Beatrice Garzelli - Serenella Zanotti (2009). "The Translator as Author Perspectives on Literary Translation". *Proceedings of the International Conference, Università per Stranieri of Siena*, <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:002030834>.
- Çıraklı, Mustafa Zeki (2019). *Çok sesli Söylemin İnşası ve İfası*. <http://mzekicirakli.blogspot.com/2010/09/coksesli-soylemin-insas-ve-ifsas.html>
- Ecevit, Yıldız (2014). *Ben Buradayım*. (6. bs). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hermans, Theo (1997). *Çeviri Anlatıda Çevirmenin Sesi*. (Çev. A. Bulut). İstanbul: Kur Yayınları.
- Karadağ, Ayşe Banu (2010). "Çeviri En 'Mahrem' Okuma Eylemidir". *Sözcükler*, s. 74-77.
- Kocabıyık, Adem (2011). "Pierre Bourdieu Sosyolojisinde "Habitus", "Sermaye" ve "Alan" Üzerine". *Liberal Düşünce*, S. 61-21, s. 121-124.

McAfee Noelle (2004). *Routledge Critical Thinkers essential guides for literary studies*, Julia Kristeva. Canada: Routledge.

Parlak, Betül (2009). "Yazınsal Çeviride Kaynak Metnin Okuru/Erek Metnin Yazarı olarak Çevirmen Kimliğinin Çeviri Kararlarına Etkisi". *VIII. Uluslararası Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu Bildiri Kitabı*. İzmir.

Venuti, Lawrence (1995). *The Translator's Invisibility. A history of translation*. London/ New York: Routledge.

Voloşinov, Valentine Nikolaevich (2001). *Marksizm ve Dil Felsefesi*. (Çev. M. Küçük). İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

Beyan ve Açıklamalar

168

1. Araştırmacılar çalışmaya aynı oranda katkı sunmuşlardır.
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.